

Özel Yetenekli Öğrencilerin Meslek Seçimleri İle Holland Ölçeğine Göre Belirlenen Kişilik Tipleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Examining The Relationship Between Gifted Students' Choice Of Profession And The Personality Types Determined According To Holland Scale

Aliye BOSTAN

Milli Eğitim Bakanlığı, mail: aliyeboştan@gmail.com, Adana / TÜRKİYE

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6631-8749>

Tolgahan BOSTAN

Milli Eğitim Bakanlığı, mail: tolgahanboştan@gmail.com, Adana / TÜRKİYE

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9913-2796>

Sevim Seda SARIDOĞAN ÖZTÜRK

Milli Eğitim Bakanlığı, mail: sevimsedaozturk@gmail.com, Adana / TÜRKİYE

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4590-9360>

Levent ÖZTÜRK

Milli Eğitim Bakanlığı, mail: leventozturk78@gmail.com, Adana / TÜRKİYE

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3820-539X>

ÖZET

Bireyin mesleği yaşam doyumunu doğrudan etkiler. Memnun olduğu mesleği yapmak kişinin ruhsal açıdan sağlıklı olmasını sağlar. Yeteneklerini kullanan, yaptığı işten tatmin olan özel yetenekliler büyük işlere imza atan bireyler olabilirler. Bu bağlamda düşüncecek olursak özel yeteneklilerin aileleri tarafından ve öğrenim gördükleri BİLSEM'ler de doğru yönlendirilmeleri gerekir.

Özel yetenekli öğrencilerin meslek seçimine dair bir araştırmaya rastlanmamıştır. Özel yetenekli bir öğrencinin en verimli olacağı mesleğe yönelmesinin önemi düşünülürse projeden elde edilen bulgular alandaki eksikliği giderecek, meslek seçimi konusunda BİLSEM'lerde uygulanması gereken yöntem konusunda bir tavsiye niteliğinde olacaktır. Çalışma özel yetenekli öğrencilere dikkat çekilmesinde de etkili olacaktır.

Araştırma 2017–2018 Eğitim Öğretim yılı Kasım ayında Adana Bilim ve Sanat Merkezinde eğitim gören özel yetenek alanı belirlenmiş 93 genel zihinsel yetenek öğrencisiyle yapılmıştır.

Öğrencinin Holland ölçeği ile belirlenen kişilik tipi ile seçmek istediği mesleğin yer aldığı kişilik tipi arasında uyumluluk olup olmadığı araştırılmıştır. Bulgular araştırmaya katılan özel yetenekli öğrencilerin %69,9'unun meslek tercihi ile kişilik tipinin uyumsuz olduğunu göstermektedir. Özel yetenekliler kendilerini yeterince tanımlayamamış, kişiliğine uygun bir meslek seçiminde bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan özel yetenekli öğrencilerin %30,1'i kişilik tipine uygun meslek tercihinde bulunurken anne babanın çocuğun meslek tercihine karışmadığı öğrencilerinse %43,3'ü kişilik tipine uygun meslek tercihinde bulunmuştur. Bu durumda öğrencilerin kişilik tipleri ile meslek seçimlerinin uyumsuz olmasında ailelerinin isteklerinin de etkili olduğu sonucu çıkarılabilir.

Anahtar kelimeler: Özel yetenekli, BİLSEM, meslek seçimi, Holland ölçeği

ABSTRACT

The profession of the individual directly affects life satisfaction. Doing the profession you are satisfied with keeps you mentally healthy. Gifted people who use their abilities and who are satisfied with their work can accomplish great things. If we think in this context, gifted people should be guided correctly by their families and at the Science and Art Centers where they study.

There is no research on the choice of profession of gifted students. Considering the importance of a gifted student's orientation to the profession in which he will be most productive, the findings obtained from the project will eliminate the deficiency in the field, and will serve as a recommendation on the method to be applied in Science and Art Centers for choosing a profession. The study will also be effective in drawing attention to gifted students.

The research was conducted in the 1st, 2nd, 3rd and 4th weeks of November in the 2017-2018 academic year with 93 general mental ability students who were educated in an institution in Adana where gifted students were educated together.

It was investigated whether there is compatibility between the personality type determined by Holland scale and the personality type in which the student wants to choose. The findings show that 69.9% of the gifted students participating in the study are incompatible with their profession preference and personality type. Gifted students could not define themselves sufficiently and did not choose a profession suitable for their personality.

While 30.1% of the gifted students participating in the study chose a profession suitable for the personality type, 43.3% of the students whose parents did not interfere with the child's profession preference chose a profession suitable for his/her personality type. In this case, it can be concluded that the wishes of parents are also effective in the inconsistency of students' personality types and career choices.

Key Words: Special talent, BİLSEM, choice of profession, Holland scale

1. GİRİŞ

Üstün ve Özel yeteneklilik; bireyin, genetik özelliklerle var olan ve çevresel uyaranlarla gelişen; fiziksel büyüme ve gelişim, hareket gelişimi, algı-dikkat kontrolü, analiz, sentez, problem çözme gibi bilişsel gelişim, dili anlama ve ifade etme yeteneği, sosyal, duygusal ve estetik gelişim alanlarının birinde ve/veya birkaçında ya da hepsinde çeşitli gözlem ve ölçme araçlarıyla uzman kişiler tarafından gözlenen ve/veya ölçülebilen, yaşitlarından ileri düzeyde olma durumudur (Dönmez, 2004).

Her toplum içinde o toplumu yönetecek, sosyal, insani, ekonomik, siyasi ve güzel sanatlar alanında o toplumu yükseltecek belirli sayıda üstün yetenekli insanlar vardır. Bunların erken tanımlanmaları, uygun bir şekilde eğitilmeleri, yeteneklerine ve kişilik özelliklerine uygun bir meslek alanına yönlendirilmeleri, o toplum için büyük yararlar sağlamaktadır. Eğitimin temel işlevi bireysel yeteneğe işlerlik kazandırarak sahip olunan yeteneklerin uygun bir alanda kullanmasını sağlamaktır. Bireysel farklılıklara uygun olarak düzenlenmiş bir eğitim-öğretim hizmeti şüphesiz ki hem bireyin toplum içinde uyumlu, yararlı ve mutlu bir birey olarak yaşamasına hem de toplumun gelişmesine olanak sağlar. Rogers'a göre, kendine gerçekleştirme sürecinde olan bireyin en büyük özelliği yeteneklerini kullanabilmesidir. Yeteneklerini kullanabilen insanlar aynı zamanda üretken ve mutludurlar. Yeteneklerini kullanamayan bireyler ise büyük oranda mutsuz ve huzursuz olarak topluma uyum yapmaktan uzak, üretken olmayan bireylerdir. Üstün yetenekli bireyler, yaratıcılık, motivasyon ve zihinsel üstünlük bakımından akranlarından farklı olarak özel bir şeyler oluşturma yeteneğine ve tüm bu özelliklerin birleşimine sahip olan bireyler olarak tanımlanmaktadır. Özellikle üstün yetenekli bireyler yeteneklerini kullanamadıklarında daha büyük sorunlarla yüz yüze gelmektedirler (Bozgeyikli, Doğan, Işıklar, 2010).

Çağdaş eğitim sürecinde bir toplumun gelişmesinde geleceğin en önemli insan kaynağı olan bugünün üstün yetenekli çocuklarını keşfedip eğiterek toplumsal gelişime katkıda bulunmalarını sağlamak çağdaş eğitim sisteminin en önemli sorumluluklarından birisi haline gelmiştir (Davashgil, 2004).

Eski bir soru olan "Büyüyünce ne olacaksın?" sorusuna çocuklar, genellikle hayali yanıtlar verirler. Ancak biraz büyüdüklerinde "İlerde ne olmak istiyorsun? Hangi mesleği yapmayı düşünüyorsun?" sorusunu yanıtlamak için daha realistik değerlendirmeler yapması gerektiğini fark ederler (Yeşilyaprak, 2012). Çocuklar gerçekçi anlamda meslek seçimi aşamasına geldiğinde tüm hayatını etkileyecek bu kararda doğru yönlendirmelere, yardım ve desteğe ihtiyaç duyarlar.

John L. Holland, eğitsel, askeri ve psikiyatrik kurumlarda çalışan bir meslek danışmanıdır. Ona göre meslek seçimi; kişiliğin iş dünyasında ifade bulan bir yansımasıdır. Holland, insanların tanımladığı altı kişilik tipinden birine sahip olduğunu ve ona uygun mesleklerden birini seçtiğini savunur (Holland 1959). Holland, kuramın ilk tanıtımını 1959 yılında kaleme aldığı bir makalesiyle yapmıştır. Bireylerin kendilerini tatmin

edecek mesleki çevreler aradığını dile getirmiştir. Kuramında tanıttığı 6 tipe ait özelliklerin birbirine benzediği kanıtlanmış; mesleki çevreler hakkında yeterli bilgiye sahip insanların, olmayanlara kıyasla daha doğru ve isabetli mesleki seçimler yaptığı ve bunun yanında ana-baba, öğretmen gibi dışsal etkenlerin gelişimi üzerinde durmuştur.

Holland'ın kuramında tanıttığı 6 tip şunlardır: Gerçekçi, Araştırmacı, Artistik, Sosyal, Girişimci ve Geleneksel (Yeşilyaprak,2012).

Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) ülkemizde, özel yetenekli olduğu tespit edilen öğrencilerin okul dışında öğrenim gördüğü kurumdur.

BİLSEM'de öğrenciler sırasıyla UYUM, DESTEK, BYFP, ÖYGP ve PROJE programlarından geçer ve öğrencilerin adım adım yetenek alanına yoğunlaşması sağlanır.

UYUM programı; BİLSEM'e yeni kaydı yapılan öğrencilerin sosyal ve psikolojik gelişimleri hakkında bilgi sahibi olmak ve bu öğrencilere bilim ve sanat merkezini tanıtmak için yürütülen eğitim programını ifade eder.

DESTEK eğitim programı; genel zihinsel yetenek alanından tanılanan öğrencilerin tüm alan/disiplinlerle ilişkilendirilerek yürütülen eğitim programını ifade eder.

Bireysel yetenekleri fark ettirme programı (BYFP); genel zihinsel yetenek alanından tanılanan ve destek eğitim programını tamamlayan öğrencilerin bireysel yeteneklerini fark etmeleri amacıyla yürütülen eğitim programını ifade eder.

Özel yetenekleri geliştirme programı (ÖYGP); müzik ve görsel sanatlar yetenek alanından uyum programını, genel zihinsel yetenek alanından ise bireysel yetenekleri fark ettirme programını tamamlayan öğrencilerin özel yeteneklerini geliştirmek amacıyla yürütülen eğitim programını ifade eder.

Proje üretimi ve yönetimi programı (PROJE); öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda bir alanda/disiplinde danışman öğretmen rehberliğinde bireysel olarak veya grupla yürüttükleri eğitim programını ifade eder (BİLSEM Yönergesi, 2016).

Türkiye'de iş ve meslek seçimi ile eğitsel tercihler, sistemli ve etkili bir mesleki rehberlik ve kariyer psikolojik danışmanlığı ile yapılamadığından büyük ölçüde, rastlantılara, sınav sonuçlarına ve birtakım zorunluluklara bağlı olarak yapılmaktadır. Bireylerin istemeden, sistemik ya da rastlantısal olarak seçtikleri meslekte çalışıyor olmaları ise, sık sık iş değiştirme, işinden memnun olmama; dolayısıyla isteksiz çalışma ve verim düşüklüğü, mesleki yenilikleri izleyememe gibi sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar, çalışılan işletmeyi, sektörü ve ülke ekonomisini olumsuz yönde etkilemekte, bireylerin meslek ve yaşam doyumlarını düşürmekte; ulusal ve uluslararası rekabet gücünü de zayıflatmaktadır (Akkök ve Watts, 2006, Yılmaz 2016).

Araştırmalar göstermiştir ki, bireyler kişilik tipleri ile çevrenin özellikleri arasında iyi düzeyde bir uyum olduğunda çok daha verimli olmaktadır. Kişilik tipi ile çevre arasındaki uyumsuzluk memnuniyetsizliğe, dengesiz kariyer yönelimlerine ve performans düşüklüğüne neden olmaktadır (Holland, 1959, Yılmaz 2016).

Bireyin sahip olduğu meslek yaşam doyumunu doğrudan etkiler. Memnun olduğu mesleği yapmak kişinin ruhsal açıdan sağlıklı olmasını sağlar. İleride mutlu yaşamaları için bireylerin kendilerine en uygun mesleği seçmeleri gerekir. Bireylerin mutluluğu toplumun mutluluğu demektir. Mutlu bireyler doğru meslek seçimleriyle olur. Seçimin doğru olabilmesi için meslek; kişinin kişilik özellikleri, ilgi alanları, yapabildiği ve yapamadığı şeylere uygun olmalıdır.

BİLSEM'de özel yetenekli öğrencinin özel yetenek alanının tespit edildiğini göz önünde bulundurursak yetenekli olduğu alanda ilerlediğinde büyük başarılar imza atabilecek bu öğrenciler meslek seçiminde de bu doğrultuda yönlendirilmelidir.

Literatür taramasında özel yetenekli öğrencilerin meslek seçimiyle ilgili bir araştırmaya rastlanmamıştır. Yetenek alanı belli olan öğrencilerin bu alanda yönlendirildiğinde mesleki hayatında mutlu ve başarılı olacağı düşünülürse bu konunun araştırılmaya değer olduğu söylenebilir.

1.1.Amaç

Özel yeteneklilerin doğru meslek seçiminde bulunabilmeleri için toplum, aile, arkadaşlar gibi dış etkenleri bir kenara bırakıp önce kendilerini iyi tanımaları gerekir. Bu eğer ilköğretim düzeyinde sağlanırsa öğrenci mesleğine ilk adım olan lise tercihini de bu yönde yapabilir ve daha sağlıklı kararlar alabilir. Araştırma ile “Peki gerçekten özel yetenekliler kişiliklerine uygun meslekleri mi hedefliyor?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Bu çalışmayla özel yetenekli öğrencilerin; Holland Mesleki Tercih Envanteri’ne göre belirlenen kişilik tipi ile öğrencinin seçtiği mesleğin yer aldığı meslek grubunun uyumluluğunun bazı değişkenler (Cinsiyet, sınıf, akademik başarı düzeyi, özel yetenek alanı, öğrenim gördüğü kurum türü, ailenin meslek seçimi) açısından incelenmesini amaçlamıştır. Kısacası araştırma özel yetenekli öğrencilerin eğitimi ve gelişimi konusunda önemli bilgiler verecektir.

Projede, belirtilen amaçlar doğrultusunda aşağıdaki araştırma problemlerine cevap aranmıştır:

1. Özel yetenekli öğrencilerin meslek seçimleri ve Holland ölçeğine göre belirlenmiş kişilik tiplerinin uygunluk durumu ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Özel yetenekli öğrencilerin meslek seçimleri ve Holland ölçeğine göre belirlenmiş kişilik tiplerinin uygunluk durumu ile öğrenime devam ettiği okul türü arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Özel yetenekli öğrencilerin meslek seçimleri ve Holland ölçeğine göre belirlenmiş kişilik tiplerinin uygunluk durumu ile akademik başarı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Özel yetenekli öğrencilerin meslek seçimleri ve Holland ölçeğine göre belirlenmiş kişilik tiplerinin uygunluk durumu ile sınıf düzeylerinin arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Özel yetenekli öğrencilerin meslek seçimleri ve Holland ölçeğine göre belirlenmiş kişilik tiplerinin uygunluk durumu ile özel yetenek alanı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Özel yetenekli öğrencilerin meslek seçimleri ve Holland ölçeğine göre belirlenmiş kişilik tiplerinin uygunluk durumu ile anne babalarının meslek tercihleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, çalışma grubu, sınırlılıklar, işlem, veri toplama araçları, verilerin analizi ve çözümü ilgili bilgileri yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın bağımlı değişkeni özel yeteneklilerin meslek seçimi ve Holland ölçeğine göre belirlenen kişilik tipinin uyumudur. Bağımsız değişkenleri; cinsiyet, sınıf, öğrenim gördüğü okul türü, akademik başarı durumu, meslek tercihi ve ailesinin öğrenci için meslek seçimidir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırma 2017–2018 eğitim öğretim yılı Kasım ayında Adana Bilim ve Sanat Merkezinde özel yetenek alanı belirlenmiş 93 genel zihinsel yetenek öğrencisiyle yapılmıştır.

2.3. Kapsam ve Sınırlılık

Çalışma 2017-2018 Eğitim öğretim yılı Kasım ayının 1.2.3. ve 4. haftalarında Adana Bilim ve Sanat Merkezinde eğitim gören 93 özel yetenekli öğrenci ile sınırlıdır. Öğrencilerin Holland’a göre kişilik tipleri Holland Mesleki Tercih Envanteri’nin ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.

2.4. Veri Toplama Araçları

2.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Hazırlanan kişisel bilgi formu katılımcılar hakkında bilgi edinmek amacıyla kullanılmıştır. Formda; cinsiyeti, sınıfı, örgün eğitim kurum türünü, akademik başarı durumunu, BİLSEM’deki yetenek alanını, öğrencinin hedeflediği mesleği ve anne babanın öğrenci için istediği mesleği belirlemek amacıyla 7 soru sorulmuştur.

Öğrencinin sahip olmak istediği meslek ve anne babasının öğrencinin sahip olmasını istediği meslek Holland’ın kategorilendirdiği meslek grupları cinsinden değerlendirilmiştir.

BİLSEM’deki yetenek alanı ise Türk Dili ve Edebiyatı, Matematik-Fizik, Biyoloji-Kimya, Coğrafya, Tarih ve Felsefe olmak üzere gruplandırılmıştır.

2.4.2. Holland Mesleki Tercih Envanteri

Holland, kuramında insanları; gerçekçi (realistik), araştırmacı (investigative), artistik (artistic), sosyal (social), girişimci (enterprising) ve geleneksel (conventional) olmak üzere 6 kişilik tipine ayırmıştır. Aynı Şekilde mesleklerin de bu kişilik tiplerine uygun bir Şekilde sınıflandırılmasını sağlamıştır.

Holland ölçeğinde bulunan her bir kişilik tipinin ilişkilendirilmesine yönelik on beşer soru olmak üzere ölçekte toplam 90 soru bulunur. ‘‘Hoşlanıyorum’’ 2 ‘‘Fark etmez’’ 1 ve ‘‘Hoşlanmam’’ 0 puan kabul edilmiş, en fazla puanı alan kişilik tipi bireyin kişilik tipi olarak belirlenmiştir.

2.5 Ön Uygulama

Çalışmaya katılmayı kabul eden ve örnekleme çıkmayan 6 özel yetenekli öğrenciye ön uygulama yapılmış, kişisel bilgi formunda yanlış anlaşılan veya anlaşılmayan sorular düzeltilerek forma son Őekli verilmiştir.

2.6 İşlem

Araştırma problemlerine yanıt aramak amacıyla kişisel bilgi formu ve Holland mesleki tercih envanterinden oluşan paket 2017-2018 eğitim öğretim yılında Kasım ayının 1.2.3. ve 4. haftalarında özel yeteneklilerin birlikte eğitim gördüğü bir kurumdaki özel yetenek alanı belirlenmiş 96 genel zihinsel öğrencisine uygulanmıştır. Ancak verilen ölçme araçlarını yanlış ve eksik doldurmalarından dolayı 3 öğrenci araştırma dışında tutulmuştur. Sonuç olarak araştırmaya 93 özel yetenekli öğrenci katılmıştır.

2.7. Verilerin Analizi

Anket tekniği kullanılarak elde edilen veriler ham bilgiler oldukları için istatistiksel açıdan anlamlı hale getirilmesi gerekmektedir. Araştırmada toplanan verilerin çözümlenmesinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences)16.0 istatistiksel paket programından yararlanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde yüzdelerlik frekans ve çapraz tablo testi kullanıldı. Veriler, tablolara dönüştürülerek yorumlanmıştır.

Araştırmanın Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,72 olarak tespit edilmiştir.

3. BULGULAR

Tablo 1: Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinin cinsiyet dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Kız	45	48,4
Erkek	48	51,6
Toplam	93	100,00

Araştırmaya katılan 93 özel yetenekli lise öğrencisinin 48’i erkek (%51,6), 45’i kız (%48,4) olduğu görölmüştür.

Tablo 2: Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinin sınıf dağılımı

Sınıf	Sayı	Yüzde
9	46	49,5
10	24	25,8
11	15	16,1
12	8	8,6
Toplam	93	100,00

Araştırmaya katılan 93 özel yetenekli lise öğrencisinin 46'sı 9.sınıf (%49,5), 24'ü 10.sınıf (%25,8), 15'i 11.sınıf (%16,1) ve 8'i 12.sınıf (8,6) olduğu görülmüştür.

Tablo 3: Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinin eğitim gördükleri kurum türü

Kurum Türü	Sayı	Yüzde
Özel	43	46,2
Devlet	50	53,8
Toplam	93	100,00

Araştırmaya katılan 93 özel yetenekli lise öğrencisinin 50'si (%53,8) Devlet okulunda eğitim görürken 43'ü (%46,2) Özel okulda eğitim görmektedir.

Tablo 4: Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinin kendilerine göre akademik başarı durumlarının düzeyleri

Algıladıkları Akademik Başarı	Sayı	Yüzde
Çok iyi	65	69,9
İyi	26	28
Kötü	2	2,2
Toplam	93	100,00

Araştırmaya katılan öğrencilerin kendilerine göre akademik başarı durumlarının düzeylerinin 65'inin çok iyi (%69,9), 26'sının iyi (%28), ve 2'sinin kötü (%2,2) olduğu görülmüştür.

Tablo 5: Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinin BİLSEM yetenek alanları

Yetenek Alanı	Sayı	Yüzde
Coğrafya	4	4,3
Tarih	2	2,2
T. D. Edebiyatı	12	12,9
Matematik - Fizik	58	62,4
Biyoloji – Kimya	15	16,1
Felsefe	2	2,2
Toplam	93	100

Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinin 58'i (%62,4) Matematik – Fizik yetenek alanında, 15'i (%16,1) Biyoloji – Kimya yetenek alanında, 12'si (%12,9) T. D. ve Edebiyatı yetenek alanında, 4'ü (%4,3) Coğrafya yetenek alanında, 2'si (%2,2) Tarih yetenek alanında ve yine 2'si (%2,2) Felsefe yetenek alanında olduğu görülmüştür.

Tablo 6: Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinin yapmak istedikleri mesleklerin Holland'a göre kişilik tipleri

Meslek Tercihi	Sayı	Yüzde
Kararsız	13	14
Gerçekçi	17	18,3
Araştırmacı	37	39,8
Artistik	12	12,9
Sosyal	8	8,6
Girişimci	6	6,5
Toplam	93	100,00

Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerin seçmek istedikleri mesleklerin Holland'a göre kişilik tiplerinin; 37'sinin (%39,8) Araştırmacı, 17'sinin (%18,3) Gerçekçi, 13'ünün (%14) Kararsız, 12'sinin (%12,9) Artistik, 8'inin (%8,6) Sosyal ve 6'sının (%6,5) Girişimci olduğu görülmüştür.

Tablo 7: Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinin anne babalarının çocuklarının seçmelerini istedikleri mesleklerin Holland'a göre kişilik tipleri

Meslek Tercihi	Sayı	Yüzde
Karışmıyor	30	32,3
Gerçekçi	1	1,1
Araştırmacı	60	64,5
Artistik	1	1,1
Girişimci	1	1,1
Toplam	93	100,00

Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerin anne babalarının çocuklarının ilerde seçmelerinin istedikleri mesleklerin Holland'a göre kişilik tiplerinin; 60'ı (%64,5) Araştırmacı, 30'unun (%32,4) ebeveynleri meslek seçimine karışmamakta, 1'i (%1,1) Gerçekçi, 1'i (%1,1) Artistik ve 1'i (%1,1) Girişimci olduğu görülmüştür.

Tablo 8: Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinin Holland'ın Mesleki Tercih Envanterine göre kişilik tipleri

Meslek Tercihi	Sayı	Yüzde
Gerçekçi	11	11,8
Araştırmacı	19	20,4
Artistik	28	30,1
Sosyal	25	26,9
Girişimci	5	5,4
Geleneksel	5	5,4
Toplam	93	100,00

Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinin 28'i (%30,1) Artistik, 25'i (%26,9) Sosyal, 19'u (%20,4) Araştırmacı, 11'i (%11,8) Gerçekçi, 5'i (%5,4) Girişimci ve yine 5'i (%5,4) Geleneksel kişilik tipine sahip olduğu Holland'ın Mesleki Tercih Envanterine göre görülmüştür.

Tablo 9: Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinin yapmak istedikleri meslek ile Holland'ın Mesleki Tercih Envanteri kişilik tiplerine göre meslek tercih uyumu

Meslek Tercih Uyumu	Sayı	Yüzde
Uyumlu	28	30,1
Uyumsuz	65	69,9
Toplam	93	100

Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinin 65'inin (%69,9) yapmak istediği meslek ile Holland mesleki tercih envanteri kişilik özelliği uyumsuz, 28'inin (%30,1) yapmak istediği meslek ile Holland mesleki tercih envanteri kişilik özelliği uyumlu olduğu görülmüştür.

Tablo 10: Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerin cinsiyetlerinin, kişilik tipleri ve meslek tercihlerinin uyumluluğu ile karşılaştırılması

Cinsiyetiniz		Meslek Tercih Uyumu		Toplam
		Aynı	Farklı	
Kız	Sayı	17	28	45
	Yüzde	37,8	62,2	100,0
Erkek	Sayı	11	37	48
	Yüzde	22,9	77,1	100,0
Toplam	Sayı	28	65	93
	Yüzde	30,1	69,9	100,0

Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinden 45 kız öğrencinin 17'sinin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu, 28'ininki uyumsuzdur. 48 erkek öğrenciden 11'inin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 37'sinin ki uyumsuzdur.

Tablo 11: Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflarının, öğrencilerin kişilik tipleri ve meslek tercihlerinin uyumluluğu ile karşılaştırılması

Kaçıncı Sınıftasınız?		Meslek Tercih Uyumu		Toplam
		Aynı	Farklı	
9.sınıf	Sayı	11	35	46
	Yüzde	23,9	76,1	100,0
10.sınıf	Sayı	8	16	24
	Yüzde	33,3	66,7	100,0
11.sınıf	Sayı	7	8	15
	Yüzde	46,7	53,3	100,0
12.sınıf	Sayı	2	8	10
	Yüzde	20,0	80,0	100,0
Toplam	Sayı	28	65	93
	Yüzde	30,1	69,9	100,0

Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinden 46 9.sınıf öğrencisinden 11'inin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu, 35'ininki uyumsuzdur. 24 10.sınıf öğrencisinden 8'inin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 16'sının ki uyumsuzdur. 15 11.sınıf öğrencisinden 7'sinin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 8'ininki uyumsuzdur. 10 12.sınıf öğrencisinden 2'sinin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 8'ininki uyumsuzdur.

Tablo 12: Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenime devam ettiği okul türünün, öğrencilerin kişilik tipleri ve meslek tercihlerinin uyumluluğu ile karşılaştırılması

Öğrenime Devam Ettiğiniz Okul Türü?		Meslek Tercih Uyumu		Toplam
		Aynı	Farklı	
Özel okul	Sayı	10	33	43
	Yüzde	23,3	76,7	100,0
Devlet okulu	Sayı	18	32	50
	Yüzde	36,0	64,0	100,0
Toplam	Sayı	28	65	93
	Yüzde	30,1	69,9	100,0

Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinden 43 özel okul öğrencisinden 10'unun tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu, 33'ünün ki uyumsuzdur. 50 devlet okulu öğrencisinden 18'inin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 32'sinin ki değildir.

Tablo 13: Araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarı durumlarının öğrencilerin kişilik tipleri ve meslek tercihlerinin uyumluluğu ile karşılaştırılması

Akademik Başarı Durumunuzu Nasıl Değerlendirirsiniz?		Meslek Tercih Uyumu		Toplam
		Aynı	Farklı	
Çok iyi	Sayı	19	46	65
	Yüzde	29,2	70,8	100,0
İyi	Sayı	8	18	26
	Yüzde	30,8	69,2	100,0
Kötü	Sayı	1	1	2
	Yüzde	50,0	50,0	100,0
Toplam	Sayı	28	65	93
	Yüzde	30,1	69,9	100,0

Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinden akademik başarı durumu çok iyi olan 65 öğrenciden 19'unun tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 46'sının uyumsuzdur. Akademik başarı durumu iyi olan 26 öğrenciden 8'inin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 18'inin uyumsuzdur. Akademik başarı durumu kötü olan 2 öğrenciden 1'inin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 1'inin uyumsuzdur.

Tablo 14: Araştırmaya katılan öğrencilerin özel yetenek alanının, öğrencilerin kişilik tipleri ve meslek tercihlerinin uyumluluğu ile karşılaştırılması

		Meslek Tercih Uyumu		Toplam
		Aynı	Farklı	
BİLSEM 'de ki Yetenek Alanımız?				
Coğrafya	Sayı	1	3	4
	Yüzde	25,0	75,0	100,0
Tarih	Sayı	0	2	2
	Yüzde	,0	100,0	100,0
Türk Dili ve Edebiyatı	Sayı	3	9	12
	Yüzde	25,0	75,0	100,0
Matematik-Fizik	Sayı	21	37	58
	Yüzde	36,2	63,8	100,0
Biyoloji-Kimya	Sayı	3	12	15
	Yüzde	20,0	80,0	100,0
Felsefe	Sayı	0	2	2
	Yüzde	,0	100,0	100,0
Toplam	Sayı	28	65	93
	Yüzde	30,1	69,9	100,0

Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinden yetenek alanı coğrafya olan 4 öğrenciden 1'inin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 3'ününse uyumsuzdur. Yetenek alanı tarih olan 2 öğrencinin 2'sinin de tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumsuzdur. Yetenek alanı Türk Dili ve Edebiyatı olan 12 öğrenciden 3'ünün tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 9'ununsa uyumsuzdur. Yetenek alanı matematik-fizik olan 58 öğrenciden 21'inin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 37'sininse uyumsuzdur. Yetenek alanı biyoloji-kimya olan 15 öğrenciden 3'ünün tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 12'sininse uyumsuzdur. Yetenek alanı Felsefe olan 2 öğrenciden ikisinin de tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumsuzdur.

Tablo 15: Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin meslek tercihlerinin, öğrencilerin kişilik tipleri ve meslek tercihlerinin uyumluluğu ile karşılaştırılması

		Meslek Tercih Uyumu		Toplam
		Aynı	Farklı	
Anne Babanız Hangi Mesleğe Sahip Olmanızı İstiyor?				
Karışmıyor	Sayı	13	17	30
	Yüzde	43,3	56,7	100,0
Gerçekçi	Sayı	0	1	1
	Yüzde	,0	100,0	100,0
Araştırmacı	Sayı	14	46	60
	Yüzde	23,3	76,7	100,0
Artistik	Sayı	1	0	1
	Yüzde	100,0	,0	100,0
Girişimci	Sayı	0	1	1
	Yüzde	,0	100,0	100,0
Toplam	Sayı	28	65	93
	Yüzde	30,1	69,9	100,0

Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinden anne babası meslek tercihine karışmayan, saygı duyan 30 öğrencinin 13'ünün tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu, 17'sininki uyumsuzdur. Anne babasının öğrenci için istediği mesleğin yer aldığı grup gerçekçi olan 1 öğrencinin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumsuzdur. Anne babasının öğrenci için istediği mesleğin yer aldığı grup araştırmacı olan 60 öğrencinin 14'ünün tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 46'sıninki değildir. Anne babasının öğrenci için istediği mesleğin yer aldığı grup artistik olan 1 öğrencinin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumludur. Anne babasının öğrenci için istediği mesleğin yer aldığı grup girişimci olan 1 öğrencinin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumsuzdur.

Tablo 16: Araştırmaya katılan öğrencilerin meslek tercihlerinin, öğrencilerin kişilik tipleri ve meslek tercihlerinin uyumluluğu ile karşılaştırılması

Hangi Mesleği Yapmak İstiyorsunuz?		Meslek Tercih Uyumu		Toplam
		Aynı	Farklı	
Kararsız	Sayı	0	13	13
	Yüzde	,0	100,0	100,0
Gerçekçi	Sayı	3	14	17
	Yüzde	17,6	82,4	100,0
Araştırmacı	Sayı	12	25	37
	Yüzde	32,4	67,6	100,0
Artistik	Sayı	7	5	12
	Yüzde	58,3	41,7	100,0
Sosyal	Sayı	5	3	8
	Yüzde	62,5	37,5	100,0
Girişimci	Sayı	1	5	6
	Yüzde	16,7	83,3	100,0
Toplam	Sayı	28	65	93
	Yüzde	30,1	69,9	100,0

Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinden tercih ettiği mesleğin yer aldığı meslek grubu “Gerçekçi” olan 17 öğrenciden 3’ünün tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 14’ününki uyumsuzdur. Tercih ettiği mesleğin yer aldığı meslek grubu “Araştırmacı” olan 37 öğrenciden 12’sinin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 25’ininki uyumsuzdur. Tercih ettiği mesleğin yer aldığı meslek grubu “Artistik” olan 12 öğrenciden 7’sinin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 5’ininki uyumsuzdur. Tercih ettiği mesleğin yer aldığı meslek grubu “Sosyal” olan 8 öğrenciden 5’inin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 3’ününki uyumsuzdur. Tercih ettiği mesleğin yer aldığı meslek grubu “Girişimci” olan 6 öğrenciden 1’inin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 5’ininki uyumsuzdur.

Tablo 17: Araştırmaya katılan öğrencilerin kişilik tiplerinin, öğrencilerin kişilik tipleri ve meslek tercihlerinin uyumluluğu ile karşılaştırılması

Holland Mesleki Tercih Envanteri Sonucuna Göre Kişilik Tipi		Meslek Tercih Uyumu		Toplam
		Aynı	Farklı	
Gerçekçi	Sayı	3	8	11
	Yüzde	27,3	72,7	100,0
Araştırmacı	Sayı	12	7	19
	Yüzde	63,2	36,8	100,0
Artistik	Sayı	7	21	28
	Yüzde	25,0	75,0	100,0
Sosyal	Sayı	5	20	25
	Yüzde	20,0	80,0	100,0
Girişimci	Sayı	1	4	5
	Yüzde	20,0	80,0	100,0
Geleneksel	Sayı	0	5	5
	Yüzde	,0	100,0	100,0
Toplam	Sayı	28	65	93
	Yüzde	30,1	69,9	100,0

Araştırmaya katılan özel yetenekli lise öğrencilerinden kişilik tipi “Gerçekçi” olan 11 öğrencinin 3’ünün tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 8’ininki değildir. Kişilik tipi “Araştırmacı” olan 19 öğrencinin 12’sinin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 7’sininki değildir. Kişilik tipi “Artistik” olan 28 öğrencinin 7’sinin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 21’ininki değildir. Kişilik tipi “Sosyal” olan 25 öğrencinin 5’inin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 20’sininki değildir. Kişilik tipi “Girişimci” olan 5 öğrencinin 1’inin tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumlu 4’ününki değildir. Kişilik tipi “Geleneksel” olan 5 öğrencinin 5’inin de tercih ettiği meslek grubuyla kişilik tipi uyumsuzdur.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Özel yetenekli öğrencilerin yetenek ve ilgi alanları doğrultusunda meslek sahibi olmaları konusunda yönlendirilmeleri bu öğrencilerin ileride hem çalıştığı işte daha verimli olmasını hem de kendi yaşam doyumlarının yüksek olmasını sağlar. Yeteneklerini kullanan, yaptığı işten tatmin olan özel yetenekliler büyük işlere imza atan bireyler olabilirler. Bu bağlamda düşüncecek olursak özel yeteneklilerin aileleri tarafından ve öğrenim gördükleri Bilim ve Sanat Merkezlerinde doğru yönlendirilmeleri gerekir.

Öğrencinin Holland ölçeği ile belirlenen kişilik tipi ile seçmek istediği mesleğin yer aldığı kişilik tipi arasında uyumluluk olup olmadığı araştırılmıştır. Bulgular araştırmaya katılan özel yetenekli öğrencilerin %69'unun meslek tercihi ile kişilik tipinin uyumsuz olduğunu göstermektedir. Özel yetenekliler kendilerini yeterince tanımlayamamış, kişiliğine uygun bir meslek seçiminde bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan özel yetenekli öğrencilerin kişilik tiplerine dağılımı yapıldığında en çok yaratıcı özelliklere sahip olan "Artistik" kişilik tipine sahip oldukları görülmüştür. Fakat bu kişilik tipine sahip öğrencilerin %75'i kişilik tipine uygun bir meslek seçiminde bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %14'ü seçeceği mesleğe henüz karar vermemiştir. Öğrencilerin lise öğrencileri olduğu göz önünde bulundurulursa bunun önemli bir eksiklik olduğu ve öğrencilerin gerekli desteklerle doğru yönlendirilmediklerini görülmektedir.

Araştırmaya katılan özel yetenekli öğrencilerin anne babalarının %64,5'i çocuklarının "Araştırmacı" kişilik tipindeki mesleklerden birine sahip olmalarını istiyor. Ailelerin çok büyük bir çoğunluğunun çocuklarının "Araştırmacı" kişilik tipinin barındırdığı mesleklerden biri olan doktorluk mesleğini seçmesini istediği görülmüştür. Anne babasının "Araştırmacı" kişilik tipine yönlendirdiği öğrencilerin %76,7'sinin meslek seçimleri ile kişilik tipleri uyumsuzdur. Elbette toplumun doktorlara ihtiyacı vardır. Ancak kabul edilmelidir ki -sözgelimi- kişiliği, ilgisi, yeteneği mühendisliğe elverişli bir çocuğu doktorluğa yönlendirmek çocuğun mutluluğunu ve dolayısıyla toplumun mutluluğunu olumsuz yönde etkileyecektir.

Araştırmaya katılan kız öğrencilerin %37,8'inin, erkek öğrencilerinse %22,9'unun meslek tercihinin kişilik tipiyle uyumlu olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre oransal olarak kendilerine daha uygun mesleklere yöneldikleri söylenebilir.

Araştırmaya katılan devlet okulu öğrencilerinin %36'sının özel okul öğrencilerininse %23,3'ünün mesleki tercihleriyle kişilik tiplerinin uyumlu olduğu görülmüştür. Yani devlet okulundaki öğrenciler özel okuldaki öğrencilere göre daha doğru meslek tercihleri yapmış, kişiliklerine uygun mesleğe yönelmişlerdir.

Araştırmaya katılan özel yetenekli öğrencilerin meslek tercihlerinin kişilik tiplerine uygunluk oranı en çok matematik-fizik yetenek alanındaki öğrencilerde (%36,2) en az ise biyoloji-kimya yetenek alanındaki öğrencilerde (%20) görülmüştür.

Araştırmaya katılan özel yetenekli öğrencilerin %30,1'i kişilik tipine uygun meslek tercihinde bulunmuştu. Anne babanın çocuğun meslek tercihine karışmadığı, saygı duyduğu öğrencilerinse %43,3'ü kişilik tipine uygun meslek tercihinde bulunmuştur. Bu durum öğrencilerin kişilik tipleri ile meslek seçimlerinin uyumsuz olmasında ailelerinin isteklerinin de etkili olduğu sonucu çıkarılabilir.

Araştırmaya katılan özel yetenekli öğrencilerin meslek seçimleri ve kişilik tipleri arasındaki uyumun oransal olarak en yüksek (%62,5) olduğu durum seçtiği meslek "Sosyal" kişilik tipinde olan öğrencilerindir. Daha sonra ise "Artistik" kişilik tipindeki meslekleri tercih eden öğrencilerin %58,3'ünün seçtiği meslek ve kişilik tipi uyumludur. Seçtiği meslek ve uyum oranının en düşük olduğu meslek grupları ise "Gerçekçi" ve "Araştırmacı" kişilik tiplerinin barındırdığı meslek gruplarıdır. Kişiliğine uygun olmayan meslek seçme oranının en yüksek olduğu öğrencilerin meslek tercihleri mühendislikleri içinde barındıran "Gerçekçi" kişilik tipi ve doktorluğu içinde barındıran "Araştırmacı" kişilik tipi olmuştur. Bu veri göz önünde bulundurulduğunda üniversite sınavında genellikle en yüksek puanlarla girilebilen mühendislik ve tıp fakültelerine gitmeyi hedefleyen öğrenciler kendini yanlış tanıma ve kişilik tipine uygun olmayan meslek seçimlerinde bulunma oranı en yüksek olan öğrencilerdir. Bu durum üzerinde iyi bir statüye sahip olma isteği, çevre baskısı, geçinme kaygısı gibi durumların etkili olduğu düşünülebilir.

Özel yetenekli öğrencilere dikkat çekilmelidir. Veliler ve özel yeteneklilere Bilim ve Sanat Merkezlerinde rehberlik eden öğretmenler bilgilendirmeli ve bilinçlendirilmelidir.

Öğrenciler BİLSEM'deki psikolojik danışmanlar tarafından dikkatle ve titizlikle incelenmeli, Holland ölçeği gibi ölçeklerle ve benzer yöntemler ile doğru bir biçimde yönlendirilmelidir. BİLSEM'deki psikolojik danışmanlar meslek seçimi gibi zor bir kararda öğrencilere kılavuzluk etmelidir.

Özel yeteneklilerin ailelerine çeşitli seminerler düzenlenerek meslek seçiminde öğrenciye nasıl destek olunacağı, doğru yönlendirmenin nasıl olduğu açıklanmalıdır. Aileler bilinçlendirilmeli ve böylelikle ailelerin öğrencilerin meslek seçimleri üzerindeki olumsuz yönde etkisi mümkün olduğunca ortadan kaldırılmalıdır.

Öğrencilerin meslekleri iyi tanınması sağlanmalıdır. Özellikle öğrencilerin herhangi bir yetenek alanına seçilmeden önceki UYUM ve DESTEK programlarında öğrencilere sık sık farklı meslekler hakkında bilgi vermelidir.

Bilim ve Sanat Merkezlerinde çeşitli mesleklerden kimseler öğrencilere belirli zaman dilimlerinde gelip kendi mesleklerini, mesleklerinin avantaj ve dezavantajlarını, zorluklarını, gerektirdiği donanımı ve benzeri bilgileri paylaşabilirler. Hatta bu kimseler veli, öğrenci ve BİLSEM arasındaki iletişimi güçlendirmek adına velilerden ya da BİLSEM'deki öğrencilerle benzer hisleri paylaşmasından dolayı BİLSEM mezunlarından seçilebilir. Bunun yanında öğrenciler çeşitli meslekleri gözlemlemek adına o mesleklerin çalışma yerlerine ziyarete götürülebilir.

Bu araştırmanın örneklemini özel yetenekli öğrenciler oluşturuyor fakat meslek seçiminin toplumun tamamı için önemli bir konu olduğu düşünülürse diğer öğrenciler üzerinde de meslek seçimine yönelik çalışmalar yapılması gereklidir. Okullarda da öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin meslek seçimine yönelik bilinçlendirilmesi gerekir. Toplumun huzuru ve mutluluğu adına öğrencilerin kendilerine en uygun mesleği seçecek şekilde yönlendirilmesi gerekmektedir

5. KAYNAKLAR

Akkök, F., & Watts, T. G. (2006). *Mesleki bilgi, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri Türkiye ülke raporu*. Ankara, Turkey: İŞKUR Dökümanları.

Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi. Son Erişim Tarihi: 3 Eylül 2017.
http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/07031350_bilsem_yonergesi.pdf

Bozgeyikli, H. , Doğan, H. , Işıklar, A. (2010). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (28), (133-149)

Davaslıgil, Ü. (2004). Üstün Yetenekli Çocuklar Durum Tespiti Komisyonu Ön Raporu Kitabı, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.

Dönmez, N.B.(2004). Bilim Sanat Merkezlerinin Kuruluşu ve İşleyişinde Yapılması Gereken Düzenlemeler, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Bildiriler Kitabı, 69-73, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.

HOLLAND, J. L. (1959). "A Theory of Vocational Guidance" *Journal of Counseling Psychology*, Vol 6 No 1

Yeşilyaprak, B. (2012). Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığının Paradigma Değişimi ve Türkiye İçin Etkileri: Geçmişten Geleceğe Bir Değerlendirme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* , 12 (1), 111-118.

Yılmaz, O. (2016). *Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Yönelimlerinin "Kariyer Dünyası Haritası" Üzerinde Karma Desenlerle İncelenmesi: Psikolojik Danışma ve Rehberlik Örneği*, Doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi